

УДК [39:069:745/749.011.26](=161.2):930.2
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2021.03.666>

МІСЦЕ ПАМ'ЯТОК ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА У КУЛЬТУРНІЙ СПАДЩИНІ УКРАЇНЦІВ

Олег БОЛЮК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8292-202X>

кандидат мистецтвознавства,
науковий співробітник,
Інститут народознавства НАН України,
відділ народного мистецтва,
проспект Свободи 15, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: oleh.bolyuk@gmail.com

Актуальність теми дослідження зумовлена відсутністю у законодавчо-правових документах чіткого визначення і вказівок щодо обліку традиційних творів декоративно-ужиткового мистецтва. *Мета праці* — запропонувати поняття, яке вказує на конкретне місце пам'яток декоративно-ужиткового мистецтва у системі культурної спадщини. *Об'єкт дослідження* — діючі в Україні юридичні документи, у яких відображено нормативно-правову базу культурної спадщини. *Предмет дослідження* — термінологічний апарат культурної спадщини. *Методологічну основу дослідження* становить герменевтика і аналітичний метод, інформаційний, системний та аксіологічний підходи і термінологічний принцип.

Джерела статті — юридичні документи, у яких наявний термінологічний апарат для визначення спадщини.

Розглянуто пошук особливого місця пам'яток традиційно-народного декоративно-ужиткового мистецтва українців у локально-етнічній, національній, культурній спадщині. Вивчено окремі джерела документалістики з охорони спадщини. Проаналізовано хибні термінологічні визначення, у яких конкретно не прописані вказівки щодо пам'яток декоративно-ужиткового мистецтва. Рекомендовано дефініцію традиційно-народної спадщини українців, що є першим, необхідним етапом щодо запровадження незалежного електронного реєстру етнічних пам'яток.

Ключові слова: спадщина, етнос, українці, колекціонерство, дефініція.

Oleh BOLYUK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8292-202X>

Candidate of History Arts (Ph. D),

Researcher at Folk Art Department

of Ethnology Institute of the NAS of Ukraine

15, Svoboda ave., 79000, Lviv, Ukraine

e-mail: oleh.bolyuk@gmail.com

THE SIGNIFICANCE OF ART AND CRAFT MONUMENTS IN UKRAINIAN CULTURAL HERITAGE

The urgency of the research topic is due to the lack of clear legal documents and guidelines of determination and pointing arts in relation to the account of traditional works of decorative and applied arts.

The purpose of the work is to propose a concept that indicates the specific place of monuments of decorative and applied arts in the system of cultural heritage. *The object* of research is the legal documents in Ukraine, which reflect the legal framework of cultural heritage. *The subject* of research is the terminological apparatus of cultural heritage. *The methodological basis* of the study is hermeneutics and analytical method, information, system and axiological approaches and terminological principle.

Cultural heritage is a permanent process, based on the tradition of creativity and ability to accumulate current trends of social development. Some sources of documentary documentation on heritage protection were studied. The definition of monuments of the Ukrainians' traditional folk decorative and applied art indicates their place in the cultural heritage, which are not divided into «material» and «non-material».

The sources of the paper are legal documents which provide the terminological apparatus for determining heritage. Foreign publications have been analysed, and they support the view that the concept of cultural heritage cannot be divided according to their physical materiality. The definition of Ukrainian ethnic heritage, where the key place belongs to sights of arts and crafts, is offered.

Material artefacts in this creative domain are the least protected ones, so «black archaeology» and «black market» blossom.

The study of legal documents has been revealed various aspects of the inaccuracy of the definition of cultural heritage monuments.

The temporary signs of heritage as well as other characteristics are to be taken into account: material and spiritual values; ethnically-local, national, global belonging; the concept of number and degree of uniqueness; the possibility of mobility and the method of collection. These errors in the legal documents on cultural heritage will give grounds to improve laws concerning heritage protection.

The results promote the shaping of optimal strategy for the independent electronic «Register of Cultural Values of Ethnic Heritage of the Ukrainians».

In the future, the broad analysis of the state of maintaining monuments is possible on the example of private collections. The manifesto is being prepared for the owners of the collections.

Keywords: heritage, ethnos, Ukrainians, collection, definition.

Вступ. *Постановка проблеми.* Культурна спадщина — здобутки цивілізації, які означаємо концептами «пам'ятка», «світогляд», «діяльність» або поняттями «об'єкт», «явище» і «процес». Численні розширені тлумачення культурної спадщини так чи інакше зводяться до цих ключових смислів. Оскільки саме поняття культури доволі містке і неоднозначне (існує 6 типів з-понад 180 визначень), а сам феномен — поліфункціональний, то спадщина також класифікується та містить низку дефініцій. Будь-який прояв культурної спадщини акумулює у собі не застиглу інформацію, а постійно резонує в часі й резонуватиме надалі, допоки існуватиме людство.

Юридично в Україні є декілька форм обліку культурної спадщини. Основний їх поділ базується на «матеріальності» або «нематеріальності» цінного об'єкта. На моє переконання ця диференціація є нон-сенсом і не об'єктивна, адже матеріалізовані твори відображають не матеріальну (духовну) художню ідею (індивідуальну або колективну), і навпаки — нематеріальний творчий задум у процесі його реалізації завжди потребує фізіологічно матеріалізованого виконавця, який виконує твір (інколи ще й за допомогою інструменту), а то й сам матеріалізований виріб. Тому у роботі послуговуємося універсальним терміном «спадщина» і її першим рівнем поділу — «культурна спадщина», тим самим відокремлюючи результат антропогенного впливу від «природної спадщини» — заповідних територій ландшафту. Остання форма спадщини розуміється як резервація незайманої (відносно незайманої) людиною природи.

Попри важливість прийнятих нормативно-правових документів, існування переліків культурних цінностей і корисну роботу інституцій, які відповідають за внесення у ці переліки пам'яток (цінностей, об'єктів, елементів) культурної спадщини, доводиться констатувати відсутність чітких визначень і вказівок щодо обліку традиційних творів декоративно-ужиткового мистецтва, які перебувають у полі наукових досліджень не тільки мистецтвознавців, а й етнологів, культурологів, антропологів. Серед складної морфології видів мистецтва саме традиційно-народне ужиткове мистецтво є кількісно найбільшим, воно ще не достатньо вивчене, але, водночас, виразно представляє культуру України у світі (наприклад, культ вишитої сорочки). Відповідно найближчим часом надважливо запровадити спеціальний реєстр пам'яток

декоративно-ужиткового мистецтва, особливо тих, які перебувають поза діяльністю музеїв.

Мета праці — запропонувати поняття, яке вказує на конкретне місце пам'яток декоративно-ужиткового мистецтва у системі культурної спадщини. *Об'єкт дослідження* — діючі в Україні юридичні документи, у яких відображено нормативно-правову базу культурної спадщини. *Предмет дослідження* — термінологічний апарат культурної спадщини.

У роботі використано герменевтику і аналітичний метод. На термінологічний принцип оперто інформаційний, системний та аксіологічний підходи.

Зв'язок проблеми із важливими науковими чи практичними завданнями. Дефініція пам'яток традиційно-народного декоративно-ужиткового мистецтва українців визначає їхнє місце у культурній спадщині, які не варто штучно ділити на «матеріальні» й «нематеріальні». Відповідно речові артефакти музейних колекцій, які фізично є реальними (наприклад, домоткані, вишиті, різьблені, ковані, розписані твори) і відображають також інформацію про духовну культуру (художню ідею, смак, манеру виконавця, збережену давню технологію тощо), не можуть бути тільки елементом «нематеріальної» культурної спадщини. Отож дефініція посилить стратегію об'єктивного формування незалежного електронного реєстру пам'яток декоративно-ужиткового мистецтва. Такий тематичний електронний облік рекомендуватиметься насамперед власникам збірок предметів музейного значення, особливо українського ужиткового мистецтва, які досі не обліковані [1]¹. Превентивні заходи прискорять уніфіковану фіксацію творів цієї категорії та посприяють захисту пам'яток від тіншової їх міграції, комерціалізації й, зрештою, нищення.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Вже побіжний огляд спеціальної літератури переконує, що серед розмаїття охоронних об'єктів спадщини творам традиційного декоративно-ужиткового мистецтва несправедливо не надається належної уваги, хоча їхні ціннісні характеристики в історії формування українського народу відігравали одну із важливих ролей. Матеріалізовані давні маркери нації —

¹ Цитата документу: «Предмет музейного значення — культурна цінність, особливі ознаки якої є підставою для внесення її до Музейного фонду України та набуття статусу музейного предмета з метою збереження, вивчення і публічного представлення».

комплекси вбрання, предмети інтер'єру, транспорт, господарський реманент, релігійно-обрядові вироби, елементи народного будівництва, — є сталими визначниками етнічної приналежності навіть серед сучасного культурного розмаїття країни.

Пам'яткоохоронні документи зазвичай залишаються навіть не рекомендаційною інструкцією до виконання, а лишень деклараціями, особливо у випадках щодо приватного колекціонерства. Збирачі старожитності зосередили величезний музейний фонд унікальної рухомої етнічної спадщини українців, яку вони фактично не спроможні каталогізувати на серйозному науковому рівні [2].

Пропонована праця вказує саме на ці основні частини проблеми: відсутність систематичного обліку пам'яток традиційно-етнічної спадщини українців і нормативно-правового документу з усталеним термінологічним апаратом, який передувє підготовці їхнього реєстру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельну базу роботи становлять окремі юридичні документи, у яких подано термінологічний апарат щодо спадщини: чинні Закони України «Про музеї та музейну справу» [1], «Про охорону культурної спадщини» [3, с. 333], «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [4, с. 405], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [5], а також «Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» [6], «Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини» [7], постанови Кабінету Міністрів України «Положення про Музейний фонд України» [2], «Про затвердження Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [8].

Проаналізовано також окремі публікації зарубіжних колег, які на основі емпіричних досліджень і теоретичних узагальнень, переконують, що поняття культурної спадщини не можна поділяти за категорією їх фізичної матеріальності, а варто зосередитися на спадщині як процесі поза світом предметів [9, с. 39—63; 10, с. 232—240; 11]. Інші науковці наголошують, що, крім музеєзнавства, культурні цінності безпосередньо вивчає пам'яткознавство, у якому слід розрізняти херітологію (від англ. *heritage* — спадщина) та мнемологію (від давньогрец. *μνημο* — пам'ять) — відмінні дисципліни у дослідженні спад-

щини [1, с. 191; 12, с. 23]². Такий вузькопрофільний поділ дає можливість краще зосередитися на вирішенні конкретних проблем, зокрема ведення обліку культурних цінностей.

Серед важливих досліджень українських вчених, які розкривають широту міждисциплінарної проблематики у термінології пам'яткознавства звернено увагу на праці О. Захаровського [13, с. 117—125], який аналізує ієрархічну систему культурної спадщини, що поділяється дослідниками на різні категорії. Науковий доробок О. Руденка, котрий дає власні визначення низки понять, особливо тих, що стосуються рухомих пам'яток, у цьому дослідженні став одним із базисних для визначення місця речових артефактів традиційно-народного декоративно-ужиткового мистецтва українців у системі культурної спадщини [14, с. 46—53]. Проблема комплексної атрибуції й авторизації культурних цінностей неодноразово порушувалася вченими суміжних дисциплін, наприклад, В. Індутним та О. Походящою, а також значним гроном науковців на тематичних конференціях [15, с. 2—18; 16, с. 188—193; 17].

Спадщина та близька до неї проблематика обговорювалася у деяких попередніх авторських розвідках [18, с. 130—135; 19, с. 5]. Зокрема, в окремих моїх публікаціях піднімалися питання її примноження, фахового збереження та обліку [22, с. 339—343; 21, с. 168—178]. Спільним міжнародним авторським колективом опубліковано перші результати дослідження однієї із забутих колекцій етнічної спадщини українців за кордоном [22, с. 71—92].

Основна частина. *Ознака часу.* У Законі України «Про охорону культурної спадщини» зазначено, що «культурна спадщина — сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини» [3, с. 333]. Втім, не вказано як спадщина функціонує у сьогоденні. Адже загальновідомо, що кращі (у сенсі оригінальності; художньої, технічної, історичної цінності) виявлені здобутки людства пропагуються і тепер та, відповідно, популяризуватимуться у майбутньому, тобто передбачається корис-

² Цитата документу: «Культурні цінності — об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню, охороні, перелік яких визначено Законом України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей».

туватися «капсулою часу» й надалі [9, с. 39—63; 10, с. 232—240]. Вважаю, що феномен спадщини — постійний процес примноження пам'яті, є колективним або індивідуальним багатofункціональним інформаційним об'єктом, що тісно пов'язаний з традицією, яка надалі трансформується у сьогоденні.

Ознака цінності. Міжнародна організація ЮНЕСКО опікується об'єктами спадщини, визнаними усіма націями як культурні цінності світу. Вона періодично поповнює Список спадщини унікальними об'єктами, що відбираються за шістьма культурними та чотирма природними критеріями. Деякі цінні «матеріальні» пам'ятки увійшли до Списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні [23], а окремі перебувають у Попередньому списку всесвітньої спадщини [24]. В обидвох переліках фігурують її три різновиди. До перших двох різновидів твори декоративно-ужиткового мистецтва не можуть відноситися хоча б тої причини, що там однозначно вказаний вузький перелік: пам'ятки архітектури, монументальне мистецтво й визначні місця. Лише у третьому різновиді дефініції відчутний натяк на охорону творів традиційно-народного декоративно-ужиткового мистецтва, які підпадають під охоронний статус: «рукописи, книги, архівні матеріали, всілякі предмети художнього, історичного або археологічного значення, наукові колекції, які мають художнє, історичне, етнографічне чи наукове значення» [25].

З наведеного формулювання виникають питання: хіба «всілякі предмети» не можуть мати кількох значень? Наприклад, «художнє значення» пам'ятки не включає наукове? Тобто вживання розділових сполучників «або», «чи» виключає (замінює) одне поняття іншим і аж ніяк їх не об'єднує. Що таке «наукова колекція»? Йдеться тільки про ту, що досліджена, чи і ті антикварні колекції приватних осіб, які допоки не уведені у науковий обіг?! Хіба ще не досліджені й існуючі приватні збірки *a priori* не можуть бути науковими?

Україна також веде внутрішньодержавні спроби захисту об'єктів спадщини, яким присвоюють статус національної пам'ятки. Вони є важливим ресурсом державотворення, що характеризується акумулятивними і ретрансляційними ознаками, з яких, у свою чергу, випливає низка призначень. Серед функцій пам'ятки особливо важливими є освітньо-

виховна, відтворювально-репрезентативна, ціннісно-орієнтаційна, компенсаторно-релаксаційна [26].

Наприклад, у «Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України» [27] передбачено залучати «форми показу та вираження», що розуміється за їхньою цінністю двоюкою: і як нематеріалізовані елементи (звичаї, знання, навички тощо), так і начебто їхній матеріалізований продукт: «інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, які визнані спільнотами, групами й у деяких випадках окремими особами як частина їхньої культурної спадщини» [6, с. 1; 28, с. 168]. Але головною умовою реєстрації елементу нематеріальної культурної спадщини є носій елементу нематеріальної культурної спадщини [29]. Відповідно, значна частина матеріальних пам'яток, які є «формою показу та вираження», без їхнього носія немає шансу потрапити у перелік нематеріальної культурної спадщини. Ця умова відтинає значний пласт культурної спадщини українців від повного реєстру й атрибуції існуючих культурних цінностей, процедура яких притаманна світовій практиці [11; 22, с. 71—92].

Отже, пам'ятки традиційно-народного декоративно-прикладного мистецтва почасти фігурують як у списках різних цінностей — «матеріальної», так і «не матеріальної» культурної спадщини, а це показує нераціональний та суперечливий принцип подвійних стандартів.

Ознака приналежності. До національної культурної спадщини належить спадщина окремого етносу або кількох етносів. Відмінність між національною (колективним здобутком мультикультурного соціуму) та етнічною спадщиною диференціюється важливим визначником — самоусвідомленням приналежності до конкретної нації, відповідно до її специфічних проявів культури. Культурна спадщина загальнодержавного рівня, хоч і передбачає плекання здобутків насамперед титульної нації країни, втім у своїй суті залишається багатонаціональним скарбом. Тобто у поняття культурної спадщини закладено принцип мультикультурності, про що свідчить «Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України». Суть цього документу відображена й у назві, де «національний перелік» розуміється як облік мультикультурних традицій «нематеріальної» культурної спадщини не тільки українців, а й інших національних менших

країни. Не складно прогнозувати, що у майбутньому його доповнюватимуть автентичні традиції не тільки українців та кирилли, а й представників інших національностей, які мешкають в Україні.

Ознака кількості. Окремі документи загальнодержавного рівня подають іншу смислову форму спадщини — як науковий об'єкт, що становить національне надбання. У Статті 16 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» наводиться дефініція: «Науковий об'єкт, що становить національне надбання, — це *унікальний* (виділення курсивом. — О. Б.) об'єкт, що не піддається відтворенню, втрата або руйнування якого матиме серйозні негативні наслідки для розвитку науки та суспільства» [5, с. 25]. У іншому документі дублюється визначення: «3. До наукових об'єктів, що становлять національне надбання, можуть бути віднесені: 1) *унікальні* (виділення курсивом. — О. Б.) об'єкти музейних, архівних фондів, колекції, особливо цінні та рідкісні видання, інші пам'ятки історії та культури» [8].

У цих лаконічних формулюваннях наче хибності немає. Проте основна неточність криється у смисловому навантаженні «унікальний». Унікальність — синонім винятковості, одиничного примірника, неповторності [30, с. 451]. Тож вважаємо, що ця особливість притаманна кожному предмету, який становить культурну цінність. Проте не усі ці пам'ятки, які *a priori* становлять національне надбання, *de facto* охороняються законодавством держави.

Ознака колекціонування. За останні двадцять років спостерігається небувала активність масового збору давніх пам'яток декоративно-ужиткового мистецтва, спричинена різними мотиваціями [21, с. 168—178; 22, с. 339—343]. Ця проблематика притаманна не тільки Україні, а й сусіднім Румунії, Російській Федерації та іншим етнічним ареалам.

Відомо, що предмети будь-якого рівня цінності є важливим джерелом їх наукового вивчення. Таку тезу переконливо доводить численний інтелектуальний продукт науково-дослідних установ, музейних осередків, окремих науковців. Наприклад, потужним вкладом у вітчизняну і світову науку вважаємо теоретичні й практичні напрацювання єдиного в Україні відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України [31]. Одним із пріоритетних завдань цього підрозділу інституту завжди було дослідження декоративно-ужиткових творів з

народно-традиційної спадщини українців. Саме цей пласт вітчизняної культури кількісно значно більший, аніж інші офіційно визнані пам'ятки архітектури, монументально-декоративного мистецтва та об'єкти (елементи) інших категорій.

Ознака мобільності. Окремішність таких автентичних речових артефактів від загальної класифікації об'єктів культурної спадщини пов'язана із недостатньо чіткою дефініцією (вже вкотре!), а то й її упущенням у Законі України «Про охорону культурної спадщини». У цьому документі зокрема подається таке визначення: «рухомі предмети, пов'язані з нерухомими об'єктами культурної спадщини, — *елементи, групи елементів об'єкта культурної спадщини, що можуть бути відокремлені від нього, але складають з ним єдину цілісність, і відокремлення яких призведе до втрати (виділення. — О. Б.)* археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, архітектурної, мистецької, наукової або культурної цінності об'єкта» [3, с. 333].

У цитованому тлумаченні немає згадки про рухомі предмети, які мають культурно-мистецьку цінність й *не пов'язані із нерухомими об'єктами* [4, с. 405]. До таких предметів, згідно з усталеною морфологією декоративно-ужиткового мистецтва, основу якого становить традиційно-народна матеріальна культура, відносять вироби, які репрезентують локальну автентичну культуру етносу. Цей потужний культурний пласт проявлений у побутових речах, які є самостійними рухомими об'єктами етнічної спадщини (народно-традиційні комплекси одягу, посуд, знаряддя праці, транспорт, предмети дозвілля й релігійно-обрядові твори тощо). Їх значна частина, особливо впродовж останніх десятиліть, осіла у приватних збірках поціновувачів старожитності. Неконтрольований збір етнічного антикваріату без дотримання прийнятої документації, знаний як «чорна археологія», зруйнували делікатний шар провенансу. Щоб не втратити усі складові атрибуції тих збірок культурних цінностей, які перебувають у приватному сегменті колекціонерства, доводиться пропонувати компромісні форми їх реєстрації.

Як бачимо, чинні законодавчі положення й виконавчі резолюції у документах лише побіжно натякають на один із найбільших пластів етнічної спадщини українців — твори традиційно-народного

декоративно-ужиткового мистецтва, відразу розпорощуючи їх за різними класифікаціями, критично проаналізованими вченими [3, с. 333; 12, с. 23; 13, с. 117—125; 14, с. 46—53; 15, с. 2—18; 16, с. 188—193; 22, с. 339—343; 25; 32, с. 9—14].

Стверджую, що найоптимальнішим їхнім універсальним поняттям є етнічна спадщина українців. Це особлива категорія цінних здобутків етносу, які комплексно репрезентують світу різні форми діяльності у межах національної ідентичності, належать до ширшого поняття надбання культурної спадщини краю. Отже, етнічна спадщина, частину якої становлять твори традиційно-народного декоративно-ужиткового мистецтва є, у свою чергу, частиною національної культурної спадщини. Поряд з нею є інші види спадщини, які пов'язані з етнічною або функціонують відносно окремо: біосфера, агрономія, харчування, будівництво, промисловість, військова справа, управлінська діяльність, освіта, наука тощо. Етнічна спадщина українців (рухома й нерухома) включає як «нематеріальні» пам'ятки (наприклад, усний фольклор), так і матеріальні цінності (від народного будівництва до дрібних прикрас), які відображають спільні світоглядні переконання, резонують ознаками самоідентичності їхніх носіїв.

Висновки. Результати вивчення чинних документів, які містять визначення термінологічного апарату культурної спадщини у науці загалом й пов'язаних з нею окремих термінів, вказують на відсутність однозначного тлумачення щодо місця творів традиційно-народного декоративно-ужиткового мистецтва у пам'яткоохоронній системі. Про такий факт переконує множинність існуючих різноманітних форм спадщини за профільною діяльністю. Пошук місця пам'яток декоративно-ужиткового мистецтва у культурній спадщині українців є саме тим об'єднуючим чинником, який не дозволить розпорозити містке художнє явище нації по різним класифікаціям спадщини. Вважаю, що поняття етнічної спадщини українців найкраще відображає цей цільний за своєю суттю феномен.

Запропоноване авторське визначення етнічної спадщини українців переслідує чергову мету — розробити дієву стратегію для формування електронного «Реєстру культурних цінностей етнічної спадщини українців». Розвідки з означеної проблематики у перспективі передбачають широкий аналіз

стану збереження пам'яток на прикладі приватних колекцій; маніфест до власників колекцій (насамперед меценатів, колекціонерів, антикварів, симптоматичних збирачів старожитності) етнічної спадщини щодо оптимального механізму електронного обліку кожної пам'ятки, яка юридично регулює форму приватної власності; оприлюднення результатів з'ясування сильних сторін такої форми реєстрації і певних її ризиків.

1. Закон України «Про музеї та музейну справу». *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. Ст. 191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 08.05.2020).
2. *Положення про Музейний фонд України* (від 20 липня 2000 р. № 1147). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-%D0%BF> (дата звернення: 08.05.2020).
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини». *Відомості Верховної Ради*. 2000. № 39. Ст. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення: 08.05.2020).
4. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей». *Відомості Верховної Ради України*, 1999. № 48. Ст. 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14> (дата звернення: 08.05.2020).
5. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 08.05.2020).
6. *Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини* (Конвенцію ратифіковано Указом Президії Верховної Ради № 6673-XI (6673-11) від 04.10.88). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089 (дата звернення: 08.05.2020).
7. *Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (укр/рос)* (Про приєднання до Конвенції див. Закон № 132-VI (132-17) від 06.03.2008). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089 (дата звернення: 08.05.2020).
8. *Постанова Кабінету Міністрів України* (від 19 жовтня 2016 р. № 723, Київ) «Про затвердження Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723-2016-%D0%BF#n9> (дата звернення: 08.05.2020).
9. Smith L. El «espejo patrimonial». *Silusión narcisista o reflexiones múltiples?* *Antipod. Rev. Antropol. Arqueol.* 2011. № 12. P. 39—63. URL: <http://www.scielo.org.co/pdf/antpo/n12/n12a04.pdf> (дата звернення: 08.05.2020).

10. Ананьев В. Теоретическое осмысление наследия в современной зарубежной историографии: «Авторизованный Дискурс Наследия» Лораджин Смит. *Учёные записки Казанского университета*. 2014. Т. 156. Кн. 3. С. 232—240.
11. Blank T.J. *Folklore and the Internet: Vernacular expression in a Digital World*. Logan; Utah: Utah state University Press, 2009. 260 p.
12. Кепін Д. Новий погляд на пам'яткознавство як науку. *Вісник Книжкової палати*. 2013. № 4. С. 23—25.
13. Захаровський О. Культурна спадщина як туристично-екскурсійний ресурс: основні категорії та класифікаційні ознаки. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: туризм*. 2019. № 2. С. 117—125.
14. Руденко С. Поняття про «пам'яткознавство». *Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2013. № 1. С. 46—53.
15. Індутний В. Дистрибутивна теорія оцінки пам'яток культури. *Коштовне та декоративне каміння*. 2008. № 1. С. 2—18.
16. Індутний В., Походяща О. Загальні проблеми в охороні культурної спадщини України та авторизація музейних предметів. *Науковий вісник Національного музею історії України*. 2017. № 2. С. 188—193. URL: <http://visnyk.nmiu.com.ua/index.php/nv/article/view/93> (дата звернення: 08.05.2020).
17. *Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей. Матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 24—25 жовтня 2019 р.* Ред. кол. В.Г. Чернець (голова), В.В. Карпов (відп. ред.) та ін. Київ: НАКККиМ, Асоціація мистецтвознавців, експертів, оцінювачів та реставраторів, 2019. 292 с.
18. Болюк О. (2020). Памятники церковного искусства в культурном наследии украинцев. *Patrimoniul cultural de ieri — implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine: conferință științifică internațională, Chișinău, 22—23 septembrie 2020*. Com. șt. Liliana Condricova (președinte) [et al.]; com. org. Liliana Condricova (președinte) [et al.]. Iași; Chișinău. С. 130—135.
19. Болюк О. Церковні декоративно-обрядові твори українців у цифровій спадщині: мнемотична функція. *IV Міжнародна міждисциплінарна заочна конференція «Народне мистецтво XXI століття: актуальні напрямки досліджень»: програма (Львів, 30 жовтня 2020 р.)*. Наук. ком. С. Павлюк, О. Никорак, Л. Герус, О. Козакевич, Т. Куцир. Львів: Інститут народознавства НАН України. С. 5.
20. Болюк О. Сучасний стан творчих практик українського декоративно-ужиткового мистецтва (наративи Інтернет-джерел): Питання перше: спроби класифікації корисної інформації. *Народознавчі зошити*. 2018. № 2 (140). С. 339—343. DOI: 10.15407/nz2018.02
21. Болюк О. Колекціонер vs музейник (на прикладі збиральництва народного вбрання). *Народознавчі зошити*. 2019. № 1 (145). С. 168—178. DOI: 10.15407/nz2019.01.168.
22. Fedorčuk O., Boljuk O., Valášková N., Pohunek J. Lidová kultura Ukrajinců rakousko-uherské monarchie v etnografické sbírce Františka Řehoře z 80. a 90. let 19. století. *Český lid*. 2020. Č. 1. Roč. 107. S. 71—92. DOI: 10.21104/CL.2020.1.0.
23. Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_World_Heritage_Sites_in_Ukraine (дата звернення: 08.05.2020).
24. Українські об'єкти у Попередньому списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. URL: <https://unesco.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayinski-obyekti-u-poperednomu-spisku-vsesvitnoyi-spadshchini-yunesco> (дата звернення: 08.05.2020).
25. Кот С.І. Культурна спадщина. *Енциклопедія історії України*. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kulturna_Spadschina (дата звернення: 28.05.2020).
26. Кучмаева И.К. *Культурное наследие: современные проблемы*. Москва: Наука, 1987. 176 с.
27. Порядок ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=245336262 (дата звернення: 08.05.2020).
28. Закон України «Про культуру». *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. С. 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 08.05.2020).
29. Вебінар 3 «Як визначити об'єм (кордони) елемента НКС». URL: https://youtu.be/WWB_ve9ua5g (дата звернення: 28.05.2020). Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (укр/рос).
30. Унікальний. *Словник української мови: в 11 т.* Київ: Наукова думка, 1970—1980. Т. 10. С. 451.
31. *Традиційна культура українців у дослідженнях відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України (1992—2018 рр.): бібліографічний покажчик*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2019. 196 с.
32. Гріффен Л., Титова О. Пам'яткознавство в системі наук. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Наука*. 2013. № 4. С. 9—14.

REFERENCES

- (1995). Law of Ukraine «On museums and museum affairs». *Report of Supreme Council of Ukraine*, 25, 191. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80> (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- (2000, July 20). *Provision on the Museum Fund of Ukraine, 1147*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-%D0%BF>. (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].

- (2000). Law of Ukraine «On Protection of Cultural Heritage». *Report of Supreme Council*, 39, 333. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- (1999). Law of Ukraine «On export, import and return of cultural values». *Report of Supreme Council of Ukraine*, 48, 405. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14> (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- (2016). Law of Ukraine «On scientific and scientific-technical activities». *Report of Supreme Council*, 3, 25. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- (1988, 4 october). *Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. (Convention ratified by Presidium of the Supreme Council, 6673-XI (6673-11))*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089 (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- (2008, 6 march). *Convention concerning the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (UKR/RUS) (on Convention Act see. Law, 132-VI (132-17))*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089 (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- (2016, october 19). *Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine. 723, Kyiv* «On approval of the procedure about the order of determination of scientific objects that present national acquisition and confession such that lost an action, some resolutions of Cabinet of Ministers of Ukraine». Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723-2016-%D0%BF#n9> (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- Smith, L. (2011). El «espejo patrimonial». ¿ilusión narcisista o reflexiones múltiples? *Antipod. Rev. Antropol. Arqueol.*, 12, 39—63. Retrieved from: <http://www.scielo.org.co/pdf/antpo/n12/n12a04.pdf> (Last accessed: 08.05.2020) [in Spanish].
- Ananiev, V.G. (2014). A theoretical comprehension of heritage in modern foreign historiography: «Authorized Discourse of Heritage» Laurajane Smith. *Scientific messages of the Kazan university*, 156 (3), 232—240 [in Russian].
- Blank, T.J. (2009). *Folklore and the Internet: Vernacular expression in a Digital World*. Logan; Utah: Utah state University Press.
- Kepin, D. (2013). New look at the monument studies as a science. *Bulletin board*, 4, 23—25 [in Ukraine].
- Zaharovskyy, O. (2019). Cultural heritage as a tourist sight-seeing resource: main categories and classification features. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Tourism*, 2 (2), 117—125 [in Ukraine].
- Rudenko, S. (2013). Concept of «monument studies». *Cultural Studies, Linguistics, Musicology*, 1, 46—53 [in Ukraine].
- Indutny, V. (2008). Distributed theory of evaluation of cultural monuments. *Valuable and ornamental stones*, 51 (1), 2—18 [in Ukraine].
- Indutny, V., & Pohodyascha, A. (2017). Common problems in the protection of cultural heritage of Ukraine and authorization of museum objects. *Scientific Bulletin of National Museum of History in Ukraine*, 1 (2), 188—193 [in Ukraine].
- Chernets, V.G., Karpov, V., & others (Eds.). (2019). Scientific attribution of art works, examination and evaluation of cultural values. *Materials of scientific and practical. conf. (Kyiv, 24—25 October)*. Kyiv: NAKKKiM Association of art critics, experts, valuers and restorers [in Ukraine].
- Bolyuk, O., Condaticova, L. (Ed.). (2020). Monuments of church art in the cultural heritage of Ukrainians. *Yesterday's cultural heritage — contribution to the development of a sustainable tomorrow's society: International scientific conference dedicated to European Heritage Days (Chisinau, September 22—23, 2020 am)* (Pp. 130—135). Iasi; Chisinau [in Russian].
- Bolyuk, O., Pavliuk, S., Nykorak, O., Herus, L., & others (Eds.). (2020). Church Decorative and Ceremonial Objects of the Ukrainians in the Digital Heritage: a Mnemonic Function. *IV International Interdisciplinary Correspondence Conference «Folk Art of XXI Century: Actual Research Directions»: Program* (P. 5). Lviv: Ethnology Institute NAS Ukraine [in Ukraine].
- Bolyuk, O. (2018). The current status of creative practices of Ukrainian arts and crafts (narrative of internet sources): The first question: attempts to classify useful information. *The Ethnology notebooks*, 140 (2), 339—343. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2018.02> [in Ukraine].
- Bolyuk, O. (2019). Collector vs museologist (Based on gathering of folk clothes). *The Ethnology notebooks*, 145 (1), 168—178. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2019.01.168> [in Ukraine].
- Fedorchuk, O., Bolyuk, O., Valashkova, N., & Pohunek, J. (2020). Folk culture of Ukrainians of the Austro-Hungarian monarchy in the ethnographic collection of Frantisek Rzehorz from the 1980s and 1990s. *Czech people*, 107 (1), 71—92. DOI: <http://dx.doi.org/10.21104/CL.2020.1.0> [in Czech].
- List of UNESCO World Heritage sites in Ukraine*. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_World_Heritage_Sites_in_Ukraine (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- Ukrainian objects in the previous list of UNESCO World Heritage Sites*. Retrieved from: <https://unesco.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayinski-obyekti-u-poperednomu-spisku-vsesvitnoyi-spadshchini-yunesko> (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- Kot, S.I. Cultural heritage. *Encyclopedia of History of Ukraine*. Retrieved from: http://www.history.org.ua/?termin=Kulturna_Spadschina (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- Kuchmaeva, I.K. (1987). *Cultural Heritage: Modern problems*. Moscow: Science [in Russian].
- A Code of Conduct of the National List of elements of Intangible Cultural Heritage in Ukraine*. Retrieved from: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=245336262 (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].

- (2011). Law of Ukraine «On Culture». *Report of Supreme Council of Ukraine*, 24, 168. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- Webinar 3 «How to determine the volume (borders) of element NKS». Retrieved from: https://youtu.be/WWB_ve9ua5g (Last accessed: 08.05.2020) [in Ukraine].
- Bilodid, I.K. (Ed.). (1970—1980). Unique. In *Ukrainian dictionary: in 11 volumes* (Vol. 10, p. 451). Kyiv: Naukova Dumka [in Ukraine].
- Pavliuk, S., Herus, L., Fedorchuk, O., & Kutsyr, T. (3 eds.). (2019). *Tradition Culture of Ukrainians in Researches by Folk Art Department of the Ethnology Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine (1992—2018): Bibliography*. Lviv: the Ethnology Institute of the NAS of Ukraine [in Ukraine].
- Hriffen, L., & Titova, O. (2013). Monument studies in the system of sciences. *Bulletin of Taras Shevchenko of the National University of Kyiv. Science*, 131 (4), 9—14 [in Ukraine].